

Porvoon kaupungin lausunto koskien hallituksen esitystä kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta sekä kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamisesta

Porvoon kaupunki kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esitysluonnoksesta, joka koskee kunnan peruspalvelujen valtionosuudesta annetun lain muuttamista sekä siihen liittyviä valtionosuuksiin kohdistuvia vähennyksiä. Porvoon kaupunki vastustaa esitettyjä valtionosuuksiin kohdistuvia lakimuutoksia.

Hallituksen esitysluonnoksessa valtionosuuksiin kohdistuvat muutokset muodostavat poikkeuksellisen suuren kokonaisuuden erityisesti vuodesta 2027 alkaen. Samalla kuntien valtionosuuksien indeksikorotuksia leikataan merkittävästi, vuodelle 2026 määraikaiseksi tarkoitettu prosenttiperusteinen vähennys olisi jäämässä pysyvästi voimaan. Kyse ei siten ole yksittäisestä teknisestä tarkistuksesta, vaan useiden samanaikaisten leikkausten yhteisvaikutuksesta, joka heikentää kuntien rahoituspohjaa ja palvelujen järjestämisedellytyksiä.

Valtiovarainministeriön mukaan vuoden 2027 peruspalvelujen hintaindeksin arvioidaan olevan 3,5 prosenttia, mikä kuvastaa kuntien lakisääteisten palvelujen kustannustason nousua. Tämän perusteella valtionosuuden tulisi kasvaa noin 117 miljoonalla eurolla, jotta rahoitus seuraisi edes osittain palvelujen järjestämisestä aiheutuvia kustannuksia. Esitysluonnoksessa indeksikorotukseen kohdistuvaa jarrua kuitenkin kasvatettaisiin 2,8 prosenttiyksikköön, mikä vähentäisi kuntien valtionosuutta 93 miljoonalla eurolla. Käytännössä kustannustason nousua kuvaava korotus leikattaisiin lähes kokonaan pois tilanteesta, jossa kuntien menot kasvavat edelleen.

Esitetyt vähennykset ovat ristiriidassa myös kuntatalousohjelman tilannekuvan kanssa. Ohjelmassa tunnistetaan kuntatalouden heikentyminen, kuntien välisten taloudellisten ja toiminnallisten erojen kasvu sekä tulojen ja menojen välinen epätasapaino. Lisäksi kuntien talouspaineita lisäävät muun muassa palkkaratkaisut, kasvaneet rahoitusvastuut ja välttämättömät investoinnit. Tähän nähden uudet ja pysyväksi jäävät valtionosuusvähennykset eivät tue rahoituksen riittävyyden arviointia tai kuntien mahdollisuuksia selvittää peruspalvelujen järjestämisestä, vaan heikentävät juuri niitä edellytyksiä, joita kuntatalouden kestävyys kannalta tulisi vahvistaa.

Lisäksi Porvoon kaupunki katsoo, että esitetyt leikkaukset ovat ristiriidassa myös valtionosuuslain keskeisten tavoitteiden kanssa, sillä ne heikentävät kuntien kykyä järjestää lakisääteiset peruspalvelut yhdenvertaisesti ja kaventavat rahoitusperiaatteen toteutumista. Leikkaukset kohdistuvat suoraan kuntien yleiskatteiseen rahoitukseen tilanteesta, jossa palvelujen kustannuskehitys, investointitarpeet ja talouden suhdanneherkkyys ovat jo lisänneet kuntatalouden epävarmuutta. Porvoossa valtionosuudet muodostavat merkittävän osan toimintakulujen rahoituksesta, ja samanaikaiset investointitarpeet esimerkiksi koulu- ja päiväkotirakennuksiin sekä kaupunki-infraan edellyttävät vakaata tulorahoitusta.

Valtionosuuksien vähentäminen kaventaa mahdollisuuksia rahoittaa palveluja ja investointeja tulorahoituksella, lisää lainanottotarpeita ja johtaa velan kasvuun.

Prosenttiperusteinen valtionosuusvähennys heikentää valtionosuusjärjestelmän tasausvaikutusta, koska se kohdistuu kuntiin kaavamaisesti eikä ota riittävästi huomioon järjestelmään jo sisältyviä laskentaperusteita, kuntien erilaisia olosuhteita tai palvelujen järjestämisedellytyksiä. Erityisen ongelmallista on, että alun perin määräaikaiseksi ja väliaikaiseksi tarkoitettu vähennys olisi jäämässä pysyvästi voimaan. Tämä loisi haitallisen ennakkotapauksen valtionosuuksien muuttamisesta ilman järjestelmän perusperiaatteisiin perustuvaa tarkastelua ja heikentäisi valtionosuusjärjestelmän läpinäkyvyyttä, ennakoitavuutta ja luotettavuutta. Porvoon kaupungin kohdalla 75 miljoonan euron prosenttiperusteinen vähennys kohdistuu kohtuuttoman voimakkaasti: se vähentää kaupungin valtionosuuksia noin miljoonalla eurolla ja leikkaa niitä enemmän kuin asukaslukuun suhteutettu vähennys tekisi.

Valtionosuuksien jatkuvat muutokset ja lisäleikkaukset heikentävät kuntien mahdollisuuksia suunnitella talouttaan pitkäjänteisesti. Porvoon kaupungin taloussuunnittelussa valtionosuuksiin liittyvä epävarmuus on jo nyt keskeinen riski, joka vaikeuttaa talouden vakauttamista.